

ЗМІНА СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ВІД ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ ДО СУБ'ЄКТУ АДМІНІСТРУВАННЯ

THE STATUS OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE CHANGING: FROM THE OBJECT TO THE SUBJECT OF ADMINISTRATION

DrSc, Professor Tetyana Karabin

Ключові слова: місцеве самоврядування – територіальні громади – децентралізація – територіальна реформа – об'єднання територіальних громад – фіскальна децентралізація

Key words: local self government – territorial communities – decentralization – territorial reform – amalgamation of territorial communities – fiscal decentralization

Анотація: У папері проаналізовано здобутки на шляху реформування організації місцевого самоврядування та визначено напрями та перспективи подальшого реформування. Аналіз згрупований у чотири блоки: передумови до реформування; здійснення адміністративно-територіальної реформи; бюджетна децентралізація; та напрями удосконалення. У ході здійснення муніципальної, територіальної, фіскальної реформ відбулася трансформація повноважень органів місцевого самоврядування та органів держави, що і висвітлюється у папері.

Annotation: The paper analyzes the achievements on the way of reforming the organization of local self-government and identifies directions and prospects for further reform. The analysis is grouped into four blocks: preconditions for reform; implementation of administrative-territorial reform; budget decentralization; and areas for improvement. During the implementation of municipal, territorial and fiscal reforms, the powers of local self-government bodies and state bodies were transformed, which is covered in the paper.

Передумови до реформування

За часи існування Української держави у статусі незалежної, вона перебуває у постійному процесі реформування системи органів публічного управління, яке проводиться для досягнення різних цілей: підвищення ефективності діяльності, впровадження демократії, забезпечення прав громадян, подолання корупції, а останнім часом і європейської інтегра-

ції¹⁷³. Зобов'язання, які взяла на себе Україна, ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, стали орієнтиром перетворень, що проводяться у різних сферах суспільного життя, в тому числі і стосовно місцевого самоврядування.

У 2019 році незворотність європейського та євроатлантичного курсу розвитку держави був закріплений у положеннях Основного Закону: з того часу повноваження Верховної Ради України, Президента, уряду щодо реалізації цього стратегічного курсу держави визначаються на конституційному рівні

Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (ч.2 ст. 102 Конституції).

До повноважень Верховної Ради України належить визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (п. 5 ст. 85 Конституції).

Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору (п. 11 ст. 116 Конституції).

Питання трансформації органів публічної влади загалом та органів місцевого самоврядування, зокрема, стосуються дві статті Угоди про асоціацію: ст. 4 та ст. 6.

Частина 2 статті 6 угоди передбачає, що цілями політичного діалогу є зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ.

Стаття 6 врегульовує, що внутрішня політика ґрунтується на спільних принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод.

¹⁷³ Karabin T., Bilash O., Fridmansky R. & Tymchak V.: Local Government Transfer into the Process of Ukraine's European Integration: Achievements of Communities and Losses of the Executive Branch of Power. In: Lex Localis - Journal Of Local Self-Government. 2021, Vol. 19, No. 3. s. 782.

Рамкові положення угоди розкриваються та деталізуються у плані заходів, які Україною 2017 року були окреслені як такі, що є обов'язковими для втілення в життя положень Угоди про асоціацію та затверджені *Постановою Кабінету міністрів України № 1106*. До плану заходів із часу його прийняття вносилися зміни декілька разів, що, переважно стосувалися строків виконання зобов'язань, які, на жаль, часто порушуються.

Серед задекларованих завдань, реалізація яких стосується місцевого самоврядування, варто виділити основні три: 1) творення правових передумов для початку реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, 2) законодавче забезпечення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади, 3) подальше законодавче забезпечення реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади.

Проте, хотілося б підкреслити, що загальною ціллю реформування стало перетворення територіальних громад із об'єктів управління на суб'єктів адміністрування. Таке перетворення є поступовим процесом, а на даний час пов'язується із основними двома факторами:

- укрупненням органів місцевого самоврядування базового рівня та рівня районів та підвищення спроможності органів місцевого самоврядування
- із наділенням органів повноваженнями щодо адміністрування, та ресурсами для реалізації таких повноважень

Адміністративно-територіальна реформа

Першочерговою проблемою, яка постала у процесі здійснення децентралізації влади – це непридатний адміністративно-територіальний устрій для майбутніх спроможних органів місцевого самоврядування та територіальних громад. Недоліки існуючого адміністративно-територіального поділу держави, які були безспірними, загальноновизнаними і про які говорилося протягом 2000 – 2015 років, зводяться до наступних¹⁷⁴:

- складності та невпорядкованості структури;
- надмірної подрібненості адміністративно-територіальних одиниць на базовому рівні;
- недосконалості процедур та критеріїв для формування адміністративно-територіальних одиниць;

¹⁷⁴ Ганущак, Ю. І.: Територіальна організація влади. Стан та напрямки змін. Київ: Легальний статус, 2012. s. 10.

- наявності значних диспропорцій між адміністративно-територіальними одиницями одного рівня як за територією, так і кількістю населення (наприклад, районний поділ включав райони, де проживає менше шести тисяч населення та ті, де проживає 200 тисяч населення);
- нерівномірної доступності та віддаленості від адміністративного центру адміністративно-територіальної одиниці та ряду інших недоліків.

Такі недоліки адміністративно-територіального устрою протягом довгого періоду часу не тільки стримували вдосконалення місцевого самоврядування та унеможлилювали подальше вдосконалення міжбюджетних відносин. Це також поглиблювало диспропорції між регіонами в економічному та соціальному розвитку, створювало конфлікт інтересів, особливо для обласних органів виконавчої влади, які, по суті, підпорядковані більш потужним органам центральної влади¹⁷⁵.

В Україні спроби реформування адміністративно-територіального устрою здійснювалися неодноразово. Ще у 2000 році було утворено комісію з питань адміністративно-територіального устрою, яка за декілька років напрацювала концептуальні, програмні та законопроектні документи. Однак, на той час вони, на жаль, залишилися не реалізованими. Як і, до речі, проекти 2005, 2010, 2012 років.

Про можливий та максимально прийнятний спосіб вирішення питання надмірної кількості та подрібненості адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, то нами ще у 2011 році висувалася пропозиція, що дана проблема може вирішитись створенням дієвого правового механізму добровільного об'єднання декількох територіальних громад в одну територіальну громаду та державним стимулюванням цього процесу¹⁷⁶. Також пропонувалося внести зміни до статті 6 закону «Про місцеве самоврядування в Україні», що визначає поняття та порядок утворення територіальних громад та прийняти спеціальний закон, який встановлював би процедури такого об'єднання, а також фіксацію факту створення нової громади.

Політичне рішення щодо невідворотності змін у адміністративно-територіальному устрої як необхідної умови реформування місцевого самоврядування було прийнято у 2014 році разом зі схваленням *Концепції*

¹⁷⁵ Майнзюк, К., Dzhygyr, Yu.: The Evolution of Ukraine's Administrative and Territorial Structure: Trends, Issues, and Risks, In: Territorial Consolidation Reforms in Europe. Ed. by Paweł Swianiewicz (Budapest), 2010. s. 267.

¹⁷⁶ Карабін, Т. О.: Удосконалення повноважень місцевих державних адміністрацій в контексті здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні. In: Форум права. 2011, 4. s. 359.

реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, що затверджувалося Постановою уряду № 333-р. На початок реформи в Україні було близько 12 тис. територіальних громад, у більш як 6 тис. громад чисельність жителів становила менш як 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах - менш як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах - менш як 500 осіб. У більшості з них не утворено виконавчі органи відповідних сільських рад, відсутні бюджетні установи, комунальні підприємства тощо. Усі територіальні громади об'єднувалися у 490 районів.

Реальне реформування територіальної організації влади та її децентралізація розпочалися із прийняттям закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та продовжувалися протягом 2015-2020 років шляхом об'єднання територіальних громад у спроможні і самодостатні. Суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад стали суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст, а держава у свою чергу встановила законом фінансову підтримку об'єднаним громадам шляхом надання додаткових коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої територіальної громади. Наприклад, субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у 2016 році становила 944 708,2 тисяч гривень, у 2017 році – 500 000 тисяч гривень, у 2018 році - 1 900 000 тисяч гривень, 2020 році - 5 500 000 тисяч гривень.

На жаль, добровільне об'єднання територіальних громад не було абсолютно успішним, оскільки на початок 2020 року, коли процеси добровільного об'єднання завершилися, тільки дві третини тих громад, які планувалося утворити на території держави була сформована, що охоплювало третину території країни. Тому, у квітні 2020 року було затверджено території громад, які добровільно не об'єдналися, а також визначено їх адміністративні центри.

У суспільстві спостерігалися досить високі очікування від реформ місцевого самоврядування та результатів місцевих виборів жовтня 2020 року. Зокрема, головною політичною подією 2020 року в Україні громадяни вважають місцеві вибори (33 % респондентів), причому більшість (54 %), вважають її позитивною подією.¹⁷⁷

Проте досвід першого року життя новоутворених територіальних громад засвідчує те, що 20 – 25 % усіх громад продовжують бути неспро-

¹⁷⁷ Інформація надана за результатами соціологічного дослідження, виконаного у рамках дослідницького проекту Центру Разумкова «Україна-2020–2021: невинуваті очікування, неочікувані виклики».

можними, хоча формальним вимогам оцінки спроможності відповідають. Саме це стало причиною підняття питання про перегляд критеріїв *Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженою Постановою Кабінету міністрів України від 8. 4. 2015 року № 214.*

Фіскальна децентралізація

Перетворення територіальних громад із об'єктів на суб'єкти адміністрування пов'язується не тільки із проведенням укрупнення органів місцевого самоврядування базового рівня та рівня районів. Утворення самодостатніх та спроможних органів місцевого самоврядування пов'язане у першу чергу із наділенням органів відповідними повноваженнями, а ще важливіше – ресурсами для реалізації таких повноважень¹⁷⁸. Фундаментальним компонентом життєдіяльності громади є фінансові ресурси¹⁷⁹, тому питання бюджетної (фіскальної) децентралізації є визначальним¹⁸⁰.

Важливість здійснення бюджетної децентралізації також впливає зі змісту положень, *European Charter of Local Self-Government*, яка визначає його базовим принципом місцевого самоврядування. Ця Хартія намагається об'єднати різні країни та розповсюдити «Європейські ідеї» належного місцевого самоврядування¹⁸¹.

Так, огляд наукової літератури з питань децентралізації дав змогу прийти до висновку, що останні дослідження ставлять фіскальну децентралізацію в центрі всіх інших форм децентралізації. Фіскальна децентралізація безпосередньо впливає на надання публічних послуг, корупцію, економічне зростання, і місцевий потенціал¹⁸². В той же час відмічається, що небезпека децентралізації дуже актуальна для службовців органів місцевого самоврядування з точки зору ефективності, рівності та підзвіт-

¹⁷⁸ Bilash O. V.: Formation of capable local self-government in Ukraine and European standards. In: Public Administration and Management: modern scientific discussions. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020, s. 13.

¹⁷⁹ Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наукова доповідь. Жаліло, Я. А. (eds.) Київ: НІСД, 2020. 112 s.

¹⁸⁰ Іванова, О.: Вплив фіскальної децентралізації на саморозвиток регіонів України. In: Світ фінансів. 2016, 2(47). s. 136 – 147.

¹⁸¹ Panasyuk, S.: The Term „Local Authority“ in the European Charter of Local-Self Government: Different Meanings Lead to Different Implementation. In: University of Bologna law review, 2018, 3(1), s. 141.

¹⁸² White, S.: Government decentralization in the 21st century: a literature review. In: Washington: Center For Strategic And International Studies, 2011, available at: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/120329_White_Decentralization_Web.pdf

ності надання послуг. Тому під час децентралізації мається брати до уваги місцевий контекст та наслідки дизайну фіскальних відносин¹⁸³.

Масштабними кроками у напрямку бюджетної децентралізації в Україні були прийняті Верховною Радою у грудні 2014 року зміни до *Бюджетного та Податкового кодексів України (Закон № 79-VIII)*. З 1 січня 2015 року податкова база бюджетів об'єднаних територіальних громад значно змінилася, так до місцевих бюджетів надходило податку на доходи фізичних осіб 25 %, а після реформи – 60 %; податку на прибуток підприємств до реформи – 0 %, а після – 10 %; акцизний податок з реалізації підакцизних товарів до реформи – 0 %, а після – 100 %.

Крім того, у відповідності до положень *статей 64-71 Бюджетного Кодексу України* до бюджетів громад надходить також 25 % екологічного податку, 100 % єдиного податку; 100 % податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності; 100 % податку на майно (нерухомість, земля і транспорт), 100 % збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору та інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад відповідно до законодавства.

Громади отримали фінансові ресурси, якими можуть самостійно розпоряджатися за напрямками видатків, визначеними у *статті 89 Бюджетного Кодексу*. Нове законодавство значно посилило мотивацію міжмуніципального об'єднання в країні, створило належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують зусилля у вирішенні нагальних проблем¹⁸⁴.

Разом із тим, погоджуємося, що найкращим індикатором рівня фіскальної централізації є величина частки місцевих доходів і видатків¹⁸⁵. Звісно, що вибір на користь фіскальних інструментів, а не фінансової діяльності чи іншої регуляторної діяльності частково є однобоким з методологічної точки зору. Однак, різноманіття регуляторних інструментів, що використовують органи публічної адміністрації у розподілі мате-

¹⁸³ Arends, H.: The Dangers of Fiscal Decentralization and Public Service Delivery: a Review of Arguments. In: *Polit Vierteljahresschr*, 2020, 61, s. 599–622, available at: <https://doi.org/10.1007/s11615-020-00233-7>.

¹⁸⁴ Reznik, O. M., Riadinska, V. O., Kuybida, V. S., Zubenko, H. V., Zastrozhnikova, I. V.: Regulatory and Organizational Aspects: Administrative-Territorial Reform in Ukraine. In: *International Journal of Management*. 2020, 11 (4), s. 578, available at: <https://ssrn.com/abstract=3601719>; Сюсько, М.: Співробітництво територіальних громад в Закарпатській області: проблеми правового регулювання. In: *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021, Вип. 7. s. 43 – 46.

¹⁸⁵ Schneider A.: Decentralization: Conceptualization and Measurement. In: *Studies in Comparative International Development*, 2003, 38 (3). s. 36.

ріальних благ настільки широке, що практично неможливо вирізнити об'єктивні статистичні показники, які можна було б порівняти у різних галузях, територіях та тим більше країнах, окрім фіскальних.

Стосовно показників сучасної України, то частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті держави у порівнянні із 2015 роком суттєво не змінилася. Так, для порівняння у 2015 році вона становила 18,5 %, у 2016 році – 21,8 %, у 2017 році – 22,6 %, 2018 році – 22,2 %, у 2019 році – 23,3 %, у 2020 році – 24 %¹⁸⁶.

Основна причина такого стану справ – це те, що аналізовані положення Бюджетного кодексу щодо перерозподілу частки окремих податків між державним бюджетом та бюджетами місцевого самоврядування стосуються тільки об'єднаних територіальних громад, а не повсюдно усіх територіальних громад. Станом на початок 2020 р., як було вже вище відмічено, було утворено недостатню кількість об'єднаних громад, фінансові показники яких суттєво не вплинули на загальну статистику по Україні. Відповідно, 2021 рік – це рік, який повинен принципово внести корективи у відповідне співвідношення та суттєво скорегувати величину частки місцевих доходів і видатків.

Іще одним принциповим напрямом реформи міжбюджетних відносин є створення дворівневої моделі міжбюджетних відносин. Держбюджет 2021 року передбачає переведення на прямі міжбюджетні відносини новостворені 1438 громад, усунення «посередників» у формі обласних та районних рад, а де-факто місцевих державних адміністрацій. Законом про Державний бюджет на 2021 рік передбачено, що горизонтальне вирівнювання здійснюватиметься відносно 1438 бюджетів територіальних громад та 24 обласних бюджетів. Районні бюджети виключені з системи горизонтального вирівнювання, для них не передбачено базову дотацію, а також освітню субвенцію. Основними джерелами доходів районних бюджетів визначено надходження від управління комунальною власністю (орендна плата, податок на прибуток комунальних підприємств, частина чистого прибутку) та адміністративні збори. Реалізація повноважень районних рад може здійснюватися також за рахунок залучення на договірних засадах коштів сільських, селищних та міських бюджетів для реалізації спільних соціальних, інфраструктурних, економічних та інших проектів. Таким чином, базовий рівень формують сільські, селищні та міські бюджети.

¹⁸⁶ Зведений бюджет України: як змінювалися доходи та витрати кошторису за останні 10 років. available at: <https://www.slovoidilo.ua/2020/07/10/infografika/finansy/zvedenyj-byudzh-et-ukrayiny-yak-zminyuvalysya-doxody-ta-vytraty-koshtorysu-ostanni-10-rokiv>

Тут у даному контексті варто звернути увагу на важливий момент. Зокрема, практика формування бюджетів місцевого самоврядування за рахунок спільних надходжень із державним бюджетом наявна в багатьох європейських країнах. Але, як відмічається у спеціальних дослідженнях, це не відповідає найкращій міжнародній практиці обліку в державному секторі. Відповідно до цих стандартів власними доходами повинні вважатися лише ті доходи, на прибуток яких місцеві органи влади можуть суттєво впливати власною діяльністю, за які вони несуть політичну відповідальність¹⁸⁷.

Тому розщеплення податку на доходи фізичних осіб між державним і місцевим бюджетом є зрозумілим. Воно стимулює зацікавлення місцевих громад у стимулюванні підприємницької активності на своїй території та збільшення кількості робочих місць. Втім розподіл екологічного податку, штрафні санкції та кошти від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва є вільно доступними трансфертами від національного уряду і функціонують більше як грант, ніж як місцевий податок, хоча такий, чия дохідність пов'язана з потужністю податкової бази місцевого самоврядування.

На цю обставину звертають увагу і на найвищих державних щаблях. Так, за словами заступника міністра фінансів на даний час у структурі доходів місцевих бюджетів, місцеві податки і збори становлять у середньому до 35 %, а решта – це надходження загальнодержавних податків і зборів. Разом із тим міністерство фінансів переконане, що через запровадження нової моделі міжбюджетних відносин, середньострокового бюджетного планування на державному та місцевому рівнях, ефективного адміністрування податків і зборів, нового адміністративно-територіально устрою базового та субрегіонального рівнів частка таких доходів у найближчі 3 роки становитиме до 70 %¹⁸⁸. З цією метою із компетенції сільських та міських голів вилучено виконання функцій місцевих фінансових органів. Відтак, при формуванні штату та структури з 1 січня 2021 року передбачено створення місцевого фінансового органу, що є виконавчим органом ради зі статусом юридичної особи.

¹⁸⁷ Levitas, T., Djikic, J.: Caught Mid-Stream: “Decentralization” Local Government Finance Reform, and the Restructuring of Ukraine’s Public Sector 2014 to 2016, 2017, available at: <http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/UkraineCaughtMidStream-ENG-FINAL-06.10.2017.pdf>

¹⁸⁸ Улютін, Д.: Бюджетна децентралізація: головні виклики та досягнення. In: Економічна правда. 2020, 24 липня, available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/07/24/663318/>

Напрямки подальшого розвитку

У ході реформування місцевого самоврядування є суттєве «але». Що ж відбувається насправді на даний час? Вже прийняті у першому читанні два законопроекти про внесення змін до податкового та бюджетного кодексів. Вони стосуються цілої низки змін, проте основне, що нас цікавить у контексті нашого питання – це зміни до порядку адміністрування акцизного податку. Тут хочу звернути увагу, що до місцевих бюджетів до 2020 року сплачувалося 5 % акцизного податку із роздрібної торгівлі нафтопродуктами та тютюновими виробами. Проте, стало зрозуміло, що у зв'язку із цим місцеві бюджети почали перевиконуватися. І у 2021 році вся сума акцизу від нафтопродуктів почала сплачуватися до державного бюджету, а після того 5 % із державного бюджету повертаються за заявками органів місцевого самоврядування на місця. Вони повертаються із затримками, невчасно, без урахування росту цін і т.д.

Це саме цього року планується зробити і з тютюновими виробами. Спрямувати усю суму акцизного податку до державного бюджету, а потім за заявками місцевих органів повертати за місцем адміністрування цього податку. І саме такі положення містяться у двох законопроектах, які планується проголосувати до початку нового фінансового року.

Питання: чи є це ознакою фінансової децентралізації? Чи це навпаки фіскальна централізація? І чи може це означати непослідовності та розбалансованості державної фінансової політики? Напрошуються невтішні висновки для органів місцевого самоврядування.

Я абсолютно погоджуюся із тим, що система урядування у державі повинна бути цілісною, збалансованою і контрольованою. Проте стосовно місцевого самоврядування ця контрольованість має виражатися не у контрольованому розподіленні ресурсів, а у контролі за законністю дій і рішень органів місцевого самоврядування. І саме тут лежить ще одна проблема, що має бути вирішена. Проблема державного контролю за органами місцевого самоврядування.

Як видається, є два можливі варіанти.

На даний час перед місцевими державними адміністраціями стоїть завдання у забезпеченні законності, правопорядку, додержання прав і свобод громадян. Теоретично є можливим унормувати процедуру контролю у рамках виконання саме цього завдання. Проте, оскільки місцеві державні адміністрації самі є органами виконавчої влади, провідниками державної політики на місцях, то наділення їх ще і контрольними повноваженнями стосовно органів місцевого самоврядування фактично

заперечить ідею «перетворення органів місцевого самоврядування із об'єктів управління на суб'єктів адміністрування».

Тому ідея створення окремого органу «урядника» чи «префекта», із переважно контрольними повноваженнями мабуть є найбільш прийнятною та перспективною. Такі ідеї також виношуються і у стінах парламенту та мають намір бути втілені у формі закону ще цього року.

Висновки

Таким чином, перетворення територіальної громади із об'єкта управління на суб'єкта адміністрування є триваючим процесом, що передбачає низку правових заходів. Частково ці заходи вже здійснені: укрупнення територіальних громад, районів. Деякі є половинчасті, як фінансова децентралізація, а деякі ще належить провести, як вирішення питання державного контролю за місцевим самоврядуванням. Проте і це не все. Комплексно слід вирішувати питання земельних ресурсів, медичної реформи, питання адміністрування освітніми закладами, закладами культури та іншою інфраструктурою.

LITERATURE:

- Arends, H.: The Dangers of Fiscal Decentralization and Public Service Delivery: a Review of Arguments. In: *Polit Vierteljahresschr*, 2020, 61, s. 599 – 622, available at: <https://doi.org/10.1007/s11615-020-00233-7>
- Bilash O. V.: Formation of capable local self-government in Ukraine and European standards. In: *Public Administration and Management: modern scientific discussions*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020, 300 s.
- Karabin T., Bilash O., Fridmanskyy R. & Tymchak V.: Local Government Transfer into the Process of Ukraine's European Integration: Achievements of Communities and Losses of the Executive Branch of Power. In: *Lex Localis - Journal Of Local Self-Government*. 2021, Vol. 19, No. 3. s. 781 – 803.
- Maynzyuk, K., Dzhygyr, Yu.: The Evolution of Ukraine's Administrative and Territorial Structure: Trends, Issues, and Risks. In: *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Ed. by Paweł Swianiewicz (Budapest), 2010. s. 265 – 278.
- Panasyuk, S.: The Term „Local Authority“ in the European Charter of Local-Self Government: Different Meanings Lead to Different Implementation. In: *University of Bologna law review*, 2018, 3(1). 123 – 144 s.
- Reznik, O. M., Riadinska, V. O., Kuybida, V. S., Zubenko, H. V., Zastrozhnikova, I. V.: Regulatory and Organizational Aspects: Administrative-Territorial Reform in Ukraine. In: *International Journal of Management*. 2020, 11 (4), s. 576 – 584, available at: <https://ssrn.com/abstract=3601719>
- Schneider A.: Decentralization: Conceptualization and Measurement. In: *Studies in Comparative International Development*, 2003, 38 (3). s. 32 – 56.

- White, S.: Government decentralization in the 21st century: a literature review. In: Washington: Center For Strategic And International Studies, 2011, available at: https://csis-cgaswebsite-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/publication/120329_White_Decentralization_Web.pdf
- Ганущак, Ю. І.: Територіальна організація влади. Стан та напрямки змін. Київ: Легальний статус, 2012. 348 с.
- Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наукова доповідь. Жаліло, Я. А. (eds.). Київ: НІСД, 2020. 153 с.
- Іванова, О.: Вплив фіскальної децентралізації на саморозвиток регіонів України. In: Світ фінансів. 2016, 2(47). s. 136 – 147.
- Карабін, Т. О.: Удосконалення повноважень місцевих державних адміністрацій в контексті здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні. In: Форум права. 2011. 4. s. 356 – 360.
- Сюсько, М.: Співробітництво територіальних громад в Закарпатській області: проблеми правового регулювання. In: Юридичний науковий електронний журнал. 2021, Вип. 7. s. 43 – 46.

Author's contact details:

DrSc, Professor Tetyana Karabin
Uzhhorod National University, Faculty of Law
Ukraine
E-mail: teyana.karabin@uzhnu.edu.ua